VEJLEDNING
TIL

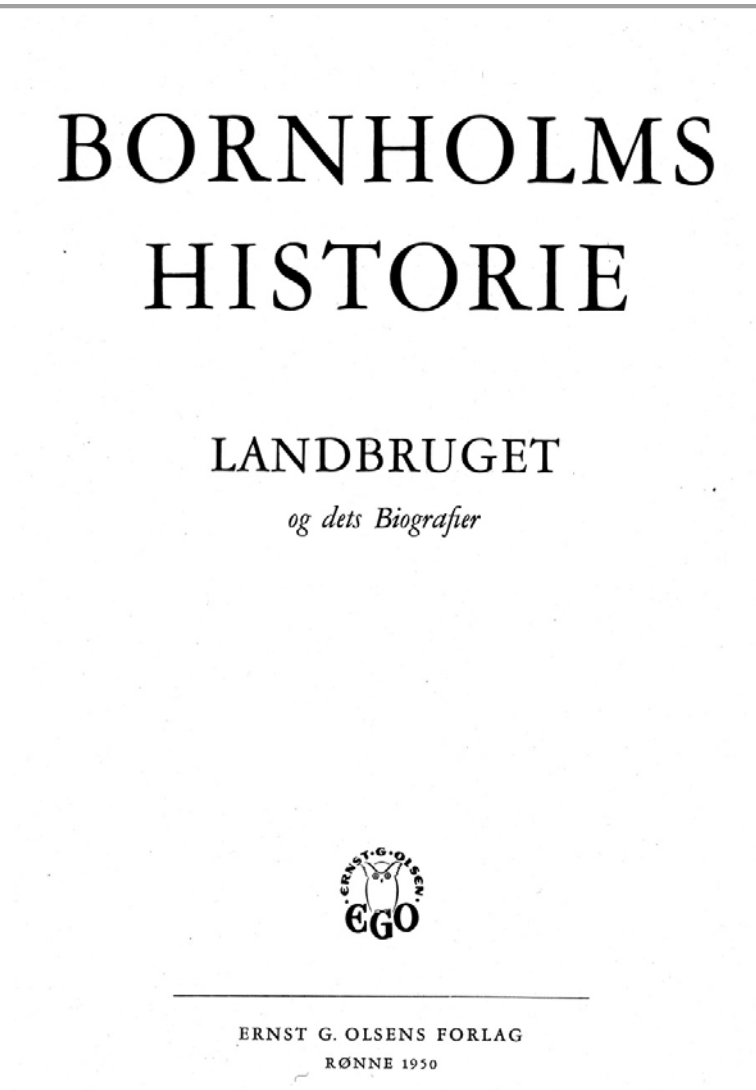
BORNHOLMS
HISTORIE

LANDBRUGET

og dets Biografier

ERNST G. OLSENS FORLAG
RØNNE 1950

Denne vejledning og omtale er knyttet til en skannet udgave af ”Sladrebogen” som er lagt ud på Internettet på flere hjemmesider.

Der foreligger tre versioner, dels en fuld udgave, dels historiedelen og dels biografierne.
Den skannede udgave har været brugt af undertegnede som et arbejdsredskab, derfor er der flere notater og markeringer i udgaven, der for mange år siden blev fundet som en uindbundet udgave hos boghandler Ernst G. Olsen.

Skanningen er udført af Jesper Vang Hansen / http://www.vang-hansen.dk/

Find skanningerne som pdf-filer her: http://bornholmskebondegaarde.weebly.com/litteratur.html
Fuld udgave – 47 Mb
Bornholms Historie – 9 Mb
Landbruget og dets biografier – 38.mb

FORORD

Bornholms Landmænd viste paa en overvældende Maade deres Interesse for at faa et lokalt, historisk og biografisk Bogværk ved paa Forhaand at bestille næsten hele det planlagte Oplag.

Vore kendteste Lokal-Historikere har skrevet og gennemgaaet Værkets første Del om Øens Landbrugs Historie, og da Udgiverne indsaa Nødvendigheden af, at Værkets anden Del, Biografierne, ogsaa kom under lokal Redaktion, blev dette overdraget undertegnede.

Efter at have sat det indsamlede store Tekst-Materiale i System blev hvert eneste Navn og Tal nøje gennemgaaet og revideret flere Gange, bl. a. paa Øens Folkeregistre og Amtstuen — og til sidst forevist i hvert enkelt Landbohjem, før det gik til Bogtrykkeren. Et kolossalt Arbejde; men vi har gjort vort bedste for at skabe et Værk, der vil bevare sin Værdi.

Tak til alle, der har hjulpet os hermed.

ERNST G. OLSEN

”Sladrebogen” – kaldes den også, fordi den rummer mange forskellige oplysninger.

De fleste landmænd købte den, for her kunne de slå oplysninger om bøndergårde og husmandsteder op og finde forskellige ejendomsoplysninger og – ikke mindst - ejeroplysninger.

Selve historiedelen er måske lidt upåagtet, men rummer mange gode oplysninger, som ikke findes samlet på samme måde i andre bøger. Der er lagt vægt på landbrugsrelaterede emner.

Afsnittet er skrevet af arkitekt K. Thorsen, 1879-1949. Bemærk, at han døde året før udgivelsen. Ernst G. Olsen har fortalt, at museumsleder (Bornholms Museum), lokalhistoriker og lektor Th. Lind, 1885-1967, fik manuskriptet til gennemlæsning og korrigering.

Selvom K. Thorsen står som forfatter, kan der sagtens være tilføjelser fra Th. Linds hånd, hvilket absolut giver teksten større troværdighed. Afsnittet om Bornholms Historie må betragtes som en samling af K. Thorsens skriverier gennem mange år.

Læs mere om Sladrebogen her: http://www.roennebyarkiv.com/boghandler-ernst-g-olsen-snellemark.html

K. Thorsen og Th. Lind er omtalt i Bornholmske Samlinger årgang 2006 / ISBN 87-87042-32-0.

Indholdsfortegnelse

I. BORNHOLM OG LANDKORTET 1

II. HVAD BORNHOLM GEMMER. Øens mærkelige Geologi 6

III. BORNHOLMS LANDBRUG I OLDTIDEN 19

IV. BORNHOLMS LANDBRUG I MIDDELALDEREN 22

V. LYBÆKKERVÆLDET GENNEM 50 AAR og Lensmandstiden indtil Aar 1600 25

VI. BORNHOLMS LANDBRUG I 1600erne 32

VII. RETSVÆSENET PAA BORNHOLM 43

VIII. GAARDENES ANLÆG OG BYGGEMAADE 53

IX. LANDBRUGETS FREMSKRIDT I 1700 TALLET 64

X. LANDMAALING, UDSTYKNING OG UDSKIFTNING 74

XI. BORNHOLMS SKOVE, FORSTVÆSEN OG JAGT 84

XII. DE GAMLE SOGNEGILDER, Gildeslaug 94

XIII. FORENINGER UNDER LANDBRUGET 103

XIV. LANDBRUGETS UDVIKLING I FORRIGE AARHUNDREDE 112

XV. AF VEJVÆSENETS HISTORIE 121

XVI. LANDBRUGETS UDVIKLING I 1900erne 127

BIOGRAFIER OVER BORNHOLMS LANDBRUG (ordnet kommunevis efter Matrikel-Nummer, Kommunerne i alfabetisk Orden) 131

»Selvejergaards«-Nummeret (Slg., Slg. Pc.) følger som Regel Matrikel-Nummeret, blot er sidstnævnte nogle faa Numre højere. Søges en Ejendom, hvor kun Ejerens (og Kommunens) Navn kendes, findes Matrikel-Nummeret ved at slaa op i »Bornholms Vejviser«.

NAVNE-REGISTER over Ejendommene (alfabetisk ordnet med Angivelse af Sogn og Matrikel-Nummer 411

Navne med Tillægsord foran (f. Eks. lille, store, østre, vestre o. s. v.) er opført under Efternavnet.
* foran Navnene betyder, at Ejendommens Foto er optaget i Værket)

Alm. Forkortelser m. m.

Tlf. = Telefon-Nummer. 1 ha (Hektar) = 100 Ar = 10.000 m² = 1,8128 Td. Ld. (Tønder Land). Htk. = Hartkorn. Ejdsk. = Ejendomsskyld-Værdi. Grdsk. = Grundskyld-Værdi. f. d. = født den. S. af = Søn af. D. af = Datter af. G. m. = Gift med.

Nogle praktiske råd ved brugen af Landbrugets Biografier.

Det kan være en hjælp at have matrikelnummer ved søgning efter en ejendom – der er ikke adresser i fortegnelsen. Ejendommene er i teksten sorteret først sognevis og derefter numerisk efter matrikelnumrene.

Navneregisteret på side 411 er en god hjælp.
Mange gårde hedder det samme i flere sogne.
Mange husmandssteder har eller havde navne.

En indholdsfortegnelse over sognene gør det lidt nemmere:

Sogn	***Side***
Aaker	123
Aakirkeby	159
Allinge- Sandvig	164
Bodilsker	166
Hasle	181
Ibsker	182
Klemensker	200
Knudsker	232
Nyker	243
Nylars	256
Olsker	267
Pedersker	280
Poulsker	292
Rutsker	206
Rø	324
Rønne	335
Svaneke	337
Vestermarie	338
Østerlars	360
Østermarie	382

Niels-Holger Larsen, 11.12.2013